

Sygn. akt III USK 122/21

POSTANOWIENIE

Dnia 27 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania K. J.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.
o objęcie ubezpieczeniem społecznym,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 27
kwietnia 2021 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 10 października 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 10 października 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację wnioskodawczyni K.J. od wyroku Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 18 kwietnia 2019 r. oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z dnia 30 października 2018 r., którą organ rentowy stwierdził, że jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą wnioskodawczyni nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od 15 grudnia 2015 r. do 12 lipca 2016 r. i od 12 lipca 2017 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego organ rentowy i Sąd pierwszej instancji prawidłowo uznali, że wnioskodawczyni w spornych okresach, choć formalnie była zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu zarejestrowania działalności gospodarczej, to jednak faktycznie tej działalności nie

prowadziła w rozumieniu art. 3 ustawy z 6 marca 2018 r. - Prawa przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1292). Czynności, które wnioskodawczynie wykonywała były podejmowane w celu upozorowania prowadzenia działalności gospodarczej. Nie była to działalność stała, zorganizowana, systematyczna, nakierunkowana na osiągnięcie zysku. Zestawienie przychodów z prowadzonej działalności gospodarczej i kwot otrzymywanych z tytułu zasiłku pokazuje, że to nie działalność gospodarcza a świadczenia z tytułu choroby i macierzyństwa wypłacane z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowiły główny dochód wnioskodawczynie. Łącznie otrzymała ona zasiłki z FUS w wysokości 318.668,45 zł, natomiast suma zapłaconych przez nią składek na ubezpieczenia społeczne wyniosła od 7 marca 2014 r. wyniosła 11.051,14 zł. Wysokość odprowadzonych przez nią składek nie miała usprawiedliwienia w osiąganym wyniku finansowym, bowiem wnioskodawczynie wypracowała z prowadzonej działalności jedynie symboliczny zysk w ciągu 3 lat. Zdaniem Sądu Apelacyjnego działalność wnioskodawczynie miała jedynie charakter formalny, stworzyła ona z pomocą rodziny pozór istnienia działalności na „papierze”. Skoro działalność wnioskodawczynie nie była faktycznie wykonywana, to nie rodziło to objęciem K.J. obowiązkiem ubezpieczeń społecznych i powstaniem ochrony ubezpieczeniowej na wypadek macierzyństwa. Z momentem wpisu do ewidencji działalności gospodarczej przedsiębiorca zostaje bowiem objęty ubezpieczeniami społecznymi z tego tytułu, w sytuacji gdy tę działalność w rzeczywistości prowadzi i odprowadza składki, co nie miało miejsca w sprawie. W tej sytuacji, w ocenie Sądu Apelacyjnego, zgłoszenie do ewidencji działalności, której wnioskodawczynie nie wykonywała, w pełni usprawiedliwia twierdzenie o nieważności tej jednostronnej czynności prawnej w kierunku naruszenia zasady współżycia społecznego w rozumieniu art. 58 § 2 k.c.

Skargę kasacyjną oparto na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 83 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niezastosowanie art. 83a ust. 2 tej ustawy oraz niezastosowanie art. 146 § 1 i art. 145 § 1 pkt 5 k.p.a.

Skarżąca z powołaniem się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, prawidłowe zastosowanie bowiem art. 83 lub art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w ustalonym stanie faktycznym sprawy,

stanowiącym element uzasadnienia niniejszego wniosku, wymaga wykładni obowiązujących przepisów, a nadto w sprawie wstępuje istotne zagadnienie prawne polegające na rozstrzygnięciu, czy zgodnie z przepisami prawa formalnego zawartymi w ustawach o systemie ubezpieczeń społecznych można pomijać przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego, które zakazują wznowienia postępowania zakończonego prawomocną decyzją wobec upływu okresu pięcioletniego wynikającego z art. 146 § 1 k.p.a.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie dostarcza powodów uzasadniających jej przyjęcie do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu (normy) lub zespołu przepisów (norm), albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego (instytucji prawnej). Sformułowane zagadnienie winno odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju

jurysprudencji i prawa pozytywnego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2015 r., I PK 19/15, LEX nr 2021941). Skarżący ma obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jurydyczną argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2018 r., I UK 252/17, LEX nr 2533238).

Zauważyć należy, że wskazany przez skarżącego problem prawny doczekał się rozstrzygnięcia w orzecznictwie. Przykładowo w postanowieniu z dnia 6 września 2016 r. (I UZ 9/16, LEX nr 2142551) Sąd Najwyższy przyjął, że błędne jest wnioskowanie, że na stosowanie art. 145 i 146 k.p.a. pozwala art. 83a ust. 2 u.s.u.s. Tego ostatniego przepisu nie można oddzielić od przepisów art. 83a ust. 1 i 3 tej ustawy. Pozostają one w łączności funkcjonalnej. Art. 83a ust. 2 odnosi się jedynie do decyzji ostatecznych, od których nie zostało wniesione odwołanie i w takim znaczeniu pozostaje w alternatywie do art. 83a ust. 3, czyli do spraw, w których od decyzji wniesiono odwołanie do Sądu. W obu tych sytuacjach organ rentowy może działać w określony sposób. Z art. 83a ust. 2 nie wynika jednak, iż „zasady określone w przepisach Kodeksu postępowania administracyjnego” wyłączają regułę z art. 83a ust. 1. Czyli nie wynika, że przepisy art. 145 i nast. k.p.a. mają pierwszeństwo w zakresie podstaw (przesłanek) i warunków wznowienia postępowania przed regulacją z art. 83a ust. 1 ustawy. W wyroku z dnia 2 kwietnia 2009 r. Sąd Najwyższy przyjął, że art. 83a ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.) nie określa granic czasowych wydania decyzji w przedmiocie ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania stwierdzonego decyzją organu rentowego, co oznacza, że może być ona wydana w każdym czasie, jeżeli zostaną spełnione przesłanki wskazane w tym przepisie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2009 r., III UK 86/08, OSNP 2010 nr 21-22, poz. 268). Konsekwentnie w wyroku z dnia 1 lipca 2020 r. Sąd Najwyższy uznał, że Ponowne ustalenie prawa lub zobowiązania stwierdzonego ostateczną decyzją ZUS jest instytucją odrębną od wznowienia postępowania administracyjnego, wprowadzoną zamiast wznowienia

postępowania administracyjnego. Jej regulacja w art. 83a ust. 1 u.s.u.s. jest wyczerpująca i odrębna, co wyłącza stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego dotyczących wznowienia postępowania. Błędne jest wnioskowanie, że na stosowanie art. 145 i 146 k.p.a. pozwala art. 83a ust. 2 u.s.u.s. (I UK 416/18, LEX nr 3029728).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę wskazaną w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, LEX nr 2054493). Konieczne jest wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej. Ponadto, ze względu na publicznoprawne funkcje skargi kasacyjnej, skarżący powinien wykazać celowość dokonania wykładni konkretnego przepisu przez Sąd Najwyższy ze względu na potrzeby praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, LEX nr 1982406). Skarżący ma obowiązek nie tylko określić przepisy wymagające wykładni, ale także wskazać poważne wątpliwości interpretacyjne związane z ich stosowaniem wraz z podaniem doktrynalnego lub orzeczniczego źródła tych wątpliwości (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 2014 r., III SK 63/13, LEX nr 1455742). Rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty skarżącego skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2014 r., I PK 270/13, LEX nr 1646097), a dokonanie wykładni ma być niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2014 r., II CSK 600/13, LEX nr 1466239; z dnia 6 lutego 2014 r., I PK 246/13, LEX nr 1646083).

W rozpoznawanej sprawie druga w kolejności podstawa przedsądu nie spełnia się dlatego, że przedmiotem zainteresowania art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. jest przepis prawa a nie ocena jego zastosowania w konkretnej sprawie. Skarżący odniósł tymczasem potrzebę

wykładni przepisów prawa do sprawy będącej przedmiotem rozstrzygnięcia wskazując, że *„prawidłowe zastosowanie bowiem art. 83 lub art. 83a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w ustalonym stanie faktycznym sprawy, stanowiącym element uzasadnienia niniejszego wniosku, wymaga wykładni obowiązujących przepisów”*. W podstawie przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nie chodzi też o zwykłą wykładnię prawa, której można wymagać od jurysty, gdyż wówczas funkcja przedsądu byłaby bezprzedmiotowa i postępowanie kasacyjne stałoby się powszechną (trzecią) instancją. Podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. warunkuje kwalifikowana potrzeba wykładni przepisów prawnych, czyli budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2014 r., I UK 374/13, LEX nr 1646129). Tymczasem w orzecznictwie wskazuje się, że ZUS ma prawo do kontroli samego tytułu i w konsekwencji również podstawy składek w sytuacji początkowego zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego nieuzasadnionej dysproporcji przychodu i zgłaszanej podstawy składek – na podstawie art. 83 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Może zakwestionować sam tytuł albo samą podstawę wymiaru składek (wyrok Sądu Najwyższego z 17 października 2018 r., II UK 302/17, LEX nr 2583085).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji.